

Een zee van witte mensen

De Standaard + - 05 Aug. 2017

Veel voorstellingen op Theater Aan Zee mikken alleen op het overwegend blanke publiek, vindt Tunde Adefioye, en sommige zijn zelfs ronduit beledigend. Zolang het festival zijn blik niet verruimt, kan het zich niet langer relevant noemen.

Tunde Adefioye *Wie? Stadsdramaturg van KVS. Schrijft dit stuk in eigen naam. Wat? Theater Aan Zee moet als gesubsidieerd internationaal festival ook inzetten op de grote migrantengemeenschappen in Oostende. Een dagje op Theater Aan Zee (TAZ) voelt als het bezoek aan een moderne zoo. Het festival in Oostende oogt niet alleen heel wit door zijn publiek, maar ook door de mentaliteit die er hangt. Soms lijkt dit culturele hoogtepunt waar veel theater- en cultuurmensen elk jaar naar uitkijken, weinig te verschillen van de lokale zomerkermis in veel Vlaamse steden en Brussel. Neem het festivalhart in het Leopoldpark: het voelt als een omgekeerde dierentuin, te kijk voor voorbijgangers, ingenomen door een zee van witte mensen. Als de groeiende gemeenschap van kleur zich al in het park waagt, is dat om daar een grote witte krokodil in de vijver aan te treffen en zich aan die zee te vergapen vanop de rand. Ronduit beledigend is wat er soms op de podia van TAZ te zien is. Hoewel mee betaald door de belastingbetaler, sluit dat een grote dwarsdoorsnede van de samenleving uit. Sommige voorstellingen negeren totaal wat een mogelijke niet-witte toeschouwer erbij zou kunnen ervaren. Een publiek bewust choqueren of het over bepaalde grenzen dwingen, zoals stukken van Enkidu Khaled of Samira Elagoz eerder op TAZ deden, is één ding. Dat moet kunnen. Maar wat bij de weinige TAZ-toeschouwers met kleur veel meer blijft hangen, zijn die voorstellingen die bijvoorbeeld even nonchalant als uitdagend het woord 'neger' blijven herhalen. Een koppige poging om het 97 procent witte publiek het veilige nostalgische gevoel te bieden dat zijn tradities en zijn verleden niet bedreigd worden door de instroom van nieuwkomers? Bruingeverfde lichamen Oude witte mannen met wit haar onderhouden ons op zeepkisten met verhalen over de Tweede Wereldoorlog, terwijl hun 'semimoderne' Othellobewerking tegelijk ijverig het woord 'neger' rondstrooit en Othello beschrijft als een aap, wat sommige toeschouwers heel grappig vinden. Een andere voorstelling, een performance à la Margaret Mead, sluit naadloos aan bij de niet-aflatende trend bij witte Vlaamse en Nederlandse makers om zelf de verhalen van gemarginaliseerde groepen te vertellen. Ze vervult het primaire verlangen van sommige witte mensen naar een pseudoantropologische kijk op bijvoorbeeld een Romagemeenschap, als in een dierentuin. Dat gebeurt door een 'Trojaans paard', een witte man die empathie veinst, maar in realiteit vooral walgelijke stereotypen herbevestigt over één kwetsbare groep van mensen. Wat bij de weinige toeschouwers met kleur blijft hangen, zijn die voorstellingen die het woord 'neger' herhalen. En dan zijn er nog die voorstellingen die het Oostendse publiek mee op reis nemen naar de wilde prairies van Noord-Amerika, voor opnieuw een eerste klas reeks denigrerende stereotypen en versterkingen van de witte blik. Het is een blik als van een dominante ouder, die je de ene minuut schaamteloos kan misbruiken en de volgende alweer beweert dat hij van je houdt en je wil beschermen, terwijl hij jou staat te onderwijzen over je cultuur en geschiedenis. Er komt zelfs bruine lichaamsverf bij kijken. Gijzelingservaring Nee, de oplossing is natuurlijk niet om deze voorstellingen te censureren. Net zoals Hitler het recht had om Mein Kampf te schrijven, hebben ook zij recht van bestaan. Maar in de nieuwe heruitgave van Mein Kampf hebben onderzoekers wel geactualiseerde annotaties en alternatieve perspectieven op allerlei uitspraken verwerkt. Zo moet ook TAZ meer tijd en middelen vrijmaken om zijn basisprincipes opnieuw te bevragen en nieuwe dynamieken in de Lage Landen en andere Europese landen accurater te weerspiegelen. Het kortstondige festivalluik Bato Congo was een goeie eerste stap. Waarom is het niet doorgezet of vervangen? Als zelfs een statige instelling als het Witte de With-museum in Rotterdam zijn deuren kan openen voor de Afro-Europeaanse curator Nana Adusei-Poku, dan kan ook TAZ zeker curatoren betrekken met een totaal ander kader dan het vaste frame dat het festival al jaren onderbouwt. Nu zie je slechts een handvol niet-witte mensen op het festival, als geïsoleerde boeien in een witte zee. Als TAZ niet wil dat een theaterbezoek voor hen gaat voelen als een gewelddadige gijzelingservaring in een vijandige omgeving, dan moet het festival zijn ruimte drastisch dekoloniseren. Meer nog, TAZ kan zichzelf niet langer een relevant festival noemen, als het niet oprecht gaat inzetten op ook de grote migrantengemeenschappen in Oostende. Dat is toch juist de verantwoordelijkheid van een gesubsidieerd internationaal festival? Om een 'bredere' doorsnede van de samenleving te weerspiegelen, en niet alleen de koloniale verlangens van zijn witte publiek te verzoenen? Zolang die shift geen realiteit wordt, kan TAZ geen bestemming meer zijn. Als Marvin Gaye ooit genezing kwam zoeken in Oostende, komt er ongetwijfeld ook ooit een dag dat TAZ een plek en een podium kan zijn waar ook andere mensen dan het mainstream witte publiek zich mee kunnen identificeren.*